

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,- per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,- per jaar. Losse nummers f 0,25.

J. P. VAN PRAAG

WIJ GAAN DOOR

Aan de Leden van de Luisterkring

Mag ik mij met een persoonlijk woord tot U richten. Ik wil in de eerste plaats mijn erkentelijkheid uitspreken voor uw steun aan onze Luisterkring. Wij voelen ons gesterkt door het feit dat in ongeveer acht maanden circa 25.000 leden tot de Luisterkring toetraden. Daarmee is kracht bijgezet aan ons pogen bij regering en volksvertegenwoordiging eigen zendtijd te verkrijgen.

Wij zullen onze pogingen het komende jaar met kracht voortzetten en wij hopen, dat wij daarbij door een nog groter ledental van de Luisterkring zullen worden gesteund. Mogen wij daarbij op uw medewerking rekenen? Het is immers van belang voor ons te weten dat een groot aantal luisteraars achter ons staat.

Trouwens de verdrievoudiging van het abonnementental op „Het Woord van de Week”, ons wekelijks orgaan, dat speciaal voor onze Luisterkringleden in een nieuwe uitvoering verscheen, wijst er evenzeer op,

dat onze radiolezingen in een behoefte voorzien.

De Humanistische beweging heeft in al haar geledingen te kampen met discriminerende bepalingen. Humanisten stuiten nog maar al te vaak op tegenwerking, waar samenwerking geboden was. Maar wij zullen voortgaan naar beste weten onze taak te vervullen, zonder zelfingenomenheid en bereid tot brede samenwerking, maar met het voornemen door te gaan op de ingeslagen weg.

Maar genoeg hierover. Mag ik u namens ons allen nogmaals danken voor de steun, die u ons in 1959 gaf en u tevens met de uwen het allerbeste toewensen in het komende jaar 1960.

kalender 1960

In dezelfde mooie uitvoering als in 1959 is de kalender 1960 verkrijgbaar. Wilt u er ook nog een? U kunt deze bestellen door storting of overschrijving van f 2,50 op postrekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

NIEUWJAARSBRIEF 1960

Wanneer we de balans opmaken van het jaar dat achter ons ligt, dan zijn we geneigd met de dichter te zeggen: „'t Had zoveel erger kunnen zijn”. Op internationaal gebied bracht 1959 een zekere ontspanning, of misschien moeten we zeggen, een uitzicht op ontspanning. Maar dat is al heel wat, wanneer we een vergelijking maken met voorafgaande jaren. De vele ontmoetingen der staatslieden wekken een flauwe hoop, een topconferentie, die niet van te voren tot mislukking gedoemd is, lijkt tot de mogelijkheden te behoren. Misschien brengt dit alles iets meer soepelheid in de betrekkingen tussen de volkeren, iets meer begrip en iets meer samenwerking. Dit alles is verheugend, maar het kan ons niet doen vergeten, dat de wereldproblemen nog heel groot zijn: de onderdrukking van volkeren en minderheden, de rassendiscriminatie, de onderontwikkelde gebieden, de nood der vluchtelingen. De Verenigde Naties hebben het initiatief genomen tot de instelling van een „Wereldvluchtelingenjaar”, waarbij geprobeerd wordt gemeenschappelijke hulp te verlenen aan hen, die van huis en haard verdreven zijn. Er gebeurt veel, maar nog altijd veel te weinig. Ondanks grote inspanning neemt het verschil in welvaart tussen de onderontwikkelde landen en de geïndustrialiseerde naties van het westen nog toe. Het is een uitdaging aan ons allen, die in zoveel gelukkiger omstandigheden leven, die rijkdom, kennis en macht bezitten. Welk antwoord zullen we geven? Zullen we bereid zijn offers te brengen, en tonen dat het ons ernst is, wanneer we spreken van solidariteit en menselijke verbondenheid?

Ook voor Nederland was 1959 in vele opzichten geen slecht jaar: de economie van ons land begon zich weer in opgaande lijn te bewegen, veler inkomsten vermeerderden. Geestelijk en zedelijk is er echter veel, dat tot bezorgdheid aanleiding geeft. De verdeeldheid van ons volk is groot, zo groot dat zij de eenheid en de samenhang bedreigt. Godsdienst, politiek, klasse en stand scheiden de mensen, die, op een klein grondgebied samengedrongen, vreemden voor elkaar blijven. Niet dat geestelijke verscheidenheid op zichzelf betreurd moet worden, maar bij ons voert zij tot scheiding en vervreemding. In dit verband moet gewezen worden op het grote belang van een openbare, algemene school. Sectarisch verdeeld onderwijs leidt onherroepelijk tot ontbinding en apartheid. Daarom streve men naar de verwerkelijking van een school, toegankelijk voor alle rang en stand, waar kinderen uit verschillende geestelijke levenskringen elkaar ontmoeten. Al jarenlang is het overleg aan de gang tussen het Humanistisch Verbond en zijn vrijzinnige en orthodoxe protestantse gesprekspartners om de geestelijke grondslag aan te geven van

zulk een school, waar men opvoedt tot wederzijdse eerbiediging, vrije ontplooiing en menselijke verbondenheid, niet in de laatste plaats door voorbeeld en praktijk van het schoolleven zelf. Geen neutrale school dus, of een school voor kinderen van „ouders, die gebrek aan belangstelling voor het onderwijs hebben”, „tekortschietende ouders”, zoals de minister van O.K. en W. heeft gemeend te mogen suggereren. De algemene school wekt openheid, wederzijds begrip en respect, en tast daarmee de verzuiling in de kern aan.

Er is in het afgelopen jaar veel gesproken en geschreven over het jeugdprobleem: men gewaagde van ontworping en verwording, van toenemende jeugddriminaliteit. Het is niet een typisch Nederlands verschijnsel, ook andere landen worstelen met dit vraagstuk. Dit maakt de oplossing natuurlijk niet eenvoudiger. Wel hoede men zich voor overdrijving: er zijn vele, zeer vele jongeren, die met ernst en moed het leven tegemoettreden, die met grote toewijding hun werk verrichten. Maar ongetwijfeld, er is een jeugdprobleem, velen zijn het spoor bijster en staan in een verzetshouding tegenover het leven en de maatschappij. Vaak blijkt het dat ze liefde en warmte tekortgekomen zijn, dat ze zich vereenzaamd en verlaten voelen en dat ze — niet geheel ten onrechte — hun toekomst met angst tegemoet zien. Begrip en toegewijde zorg van ouderen kan hier nog veel herstellen, al zal het niet gemakkelijk vallen het wantrouwen en de afweer te overwinnen.

Het Humanistisch Verbond kan op verheugende verschijnselen wijzen: Het ledental groeit, de activiteiten op allerlei gebied breiden zich uit, de periodieken vinden een stijgend aantal abonnees. Vooral is dit opvallend bij „Het Woord van de Week”, het blad, waarin de radiotoespraken worden afgedrukt: het aantal abonnees werd in de tijd van ruim een jaar bijna verdrievoudigd. Deze groei houdt zeker verband met een activiteit die we niet gezocht hebben, maar die ons werd opgedrongen: de stichting van de Luisterkring. Het ontwerp van de nieuwe omroepwet kent de humanisten geen eigen zendtijd toe. Het humanistisch woord dreigt dus uit de aether te worden verdreven. Dat wekte in onze kring, maar ook daarbuiten, grote verontrusting en verontwaardiging: de Luisterkring werd opgericht om kracht bij te zetten aan de pogingen tot het verkrijgen van eigen zendtijd, zoals die de kerken zal worden toegekend. Uiteraard ging het niet om de oprichting van een omroepvereniging naast de bestaande: wij hebben hieraan geen behoefte. Maar wij komen op voor ons goed recht op gelijke behandeling met andere groepen van ons volk. Wij wensen in de gelegenheid te zijn ons te bezinnen op onze levensvertuiging, ook door middel van de

een uitzending voor de vara-microfoon van zondag 3 januari 1960

radio en ons woord te spreken tot hen die daarvan gediend zijn. Ook hier keren we ons tegen de discriminatie, waarvan we telkens weer het slachtoffer dreigen te worden. Het verheugt ons dat velen in den lande ons standpunt deelden en zich bij ons aansloten. Zij beseften dat de vrijheid van het woord en de verdraagzaamheid in het geding zijn. Dat ook mensen die niet tot onze kring behoren, onze actie steunden, constateren wij met grote voldoening. Te vaak helaas maken we kennis met angstige bekrompenheid, die zich uit in kleinzielige tegenwerking.

Nog steeds hebben onze geestelijke raadslieden geen toegang tot de kazerne; wél worden zij toegelaten tot de gedetineerden, maar niet op voet van gelijkheid met predikant en pastoor. En dat, terwijl het L.V. bewezen heeft in staat te zijn een belangrijke bijdrage te leveren tot de geestelijke verzorging van ons volk. Is het niet veelzeggend, dat het aantal gedetineerden, dat regelmatig contact heeft met een humanistisch geestelijk raadsman steeg van circa 100 in 1955 (het jaar, dat we toegelaten werden) tot tegen de 600 in 1959; en dat ondanks allerlei belemmerende bepalingen, en terwijl men geïnsinueerd had, dat wat we te bieden hadden „stenen voor brood” was!

In de arbeiderskampen doen jaarlijks een 500 mensen een beroep op de raadslieden van het H.V.. Voorzover ons dit mogelijk gemaakt wordt, verlenen wij hulp aan gearpatrieerde Indische Nederlanders. Maar even belangrijk is ons werk in de vrije maatschappij, waar tientallen plaatselijke raadslieden, al of niet in samenwerking met een bureau voor levens- en gezinsmoeilijkheden tallozen met raad en daad terzijde staan; ook het ziekenbezoek neemt ondanks tegenwerking een steeds grotere omvang aan. Verwante organisaties als Humanitas, Humanistisch Thuisfront, Stichting voor Bureaus voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden, de A.H. Gerhard-Stichting verrichten belangrijke en waardevolle arbeid. Het zijn voor het merendeel vrijwilligers, die zich met dit werk belasten. Hun toewijding en offervaardigheid is buitengewoon groot; zij doen dit, gedreven door de bezielende kracht van hun humanisme.

Er is een tijd geweest, dat het humanisme sterk individualistisch was: het kwam op voor het recht van de vrije mens, die zich verzette tegen de omklemming van godsdienstige

en maatschappelijke tradities; het moderne humanisme is tegelijk sociaal gericht, het legt de nadruk op onze verantwoordelijkheid voor medemens en samenleving. Het richt zich tot hen die niet godsdienstig zijn. Het aantal buitenkerkelijken is groot, veel groter dan de officiële cijfers aangeven. Dit jaar zal er weer een volkstelling gehouden worden. Daarbij wordt onder meer de vraag gesteld of men lid is van een kerkgenootschap. Niet volgens de opvatting of de leerstellingen van de kerk, maar naar eigen overtuiging; m.a.w. er wordt gevraagd of men zelf tot een kerkgenootschap gerekend wenst te worden. De verwachting is dat het aantal buitenkerkelijken weer groter zal blijken te zijn. Op zichzelf is dat geen reden om te juichen: het kan immers een gevolg zijn van vervlakking en kleurloosheid; het kan natuurlijk ook een uiting zijn van nieuw levensinzicht. Voor die buitenkerkelijken wil het H.V. een geestelijk centrum zijn, een tehuis voor hen, die nooit een binding met de kerk hebben gekend of de oude binding verloren hebben. In onze ingewikkelde samenleving is daarvoor een organisatie nodig. De gang van zaken bij de geestelijke verzorging en de radiozendtijd laat overduidelijk zien, dat men zonder organisatie niet ver komt. Laten de buitenstaanders zich daarom afvragen of het verantwoord is langer afzijdig te blijven. Te veel werk moet verricht worden door te weinigen.

Laten wij allen voor onszelf nagaan of wij genoeg geven aan energie, tijd en geld. Het humanisme heeft slechts waarde voor zover het waarachtig beleefd wordt en in de praktijk van het leven verwerkelijkt. Voor zover het een bezielend beginsel is, dat tot de daad leidt. De mens die door het humanisme wordt aangeraakt, aanvaardt de verantwoordelijkheid, waarvoor het leven hem stelt. Er is werk dat gedaan moet worden en dat op onze weg ligt, waaraan we ons niet onttrekken kunnen; er zijn mensen die iets van ons verwachten; wij mogen hen niet teleurstellen. We moeten helpen waar we kunnen en zoveel we kunnen. Dan is ons humanisme een bron van bezieling en vernieuwing voor de maatschappij. Een bron van kracht en vreugde voor onszelf. Een uitgangspunt voor hen die aanvaardden wat het leven brengt, als vrije, verantwoordelijke en scheppende mensen.

Het hoofdbestuur van het
Humanistisch Verbond

lezingen voor de radio

5 januari AVRO 16.— uur	S. J. van den Bergh: De verantwoordelijkheid van de Mens als bedrijfsleider.
10 januari VARA 9.45 uur	Prof. Dr. D. Loenen: Strijd om de mensvorming in de Griekse oudheid. (Idealisme tegenover realisme).
17 januari VARA 9.45 uur	Prof. Dr. G. Stuiveling: „Uit humanistisch oogpunt”.
24 januari VARA 9.45 uur	A. Treurniet: Stap voor stap.
31 januari VARA 9.45 uur	Ch. Hennekes: Een brutale vraag.

265 DAGEN LUISTERKRING

Toen op 11 april met de installatie van lid nr. 1 de Humanistische Luisterkring werd gesticht zal er wel niemand zijn geweest die de ontwikkeling met enige mate van zekerheid kon voorspellen.

Thans op de overgang tussen 1959 en 1960 weten wij dat er zich een groep heeft gevormd van tegen de 25.000 leden die achter ons streven naar eigen zendtijd staan.

Er is geen reden om aan te nemen, dat dit aantal niet verder zal stijgen. De verwachtingen voor het komende voorjaar zijn dan ook hooggespannen.

Intussen is dit een goed moment om ons te herinneren hoe het tot dusver gelopen is:

11 april. De oproep aan het Nederlandse Volk wordt in een persconferentie bekend gemaakt.

Op dezelfde dag wordt op het congres van het Humanistisch Verbond lid nr. 1 geïnstalleerd.

Het Woord van de Week verschijnt in nieuwe opmaak als orgaan van de Luisterkring.

De eerste 300 leden melden zich tijdens de openbare bijeenkomst van het Congres aan.

15 mei. Het 10.000e lid wordt ingeschreven.

31 mei. Publicatie in het Woord van de Week van een adhesieverklaring, getekend door een groep vooraanstaande Nederlanders voornamelijk uit niet-humanistische kringen.

31 augustus. Het 20.000e lid meldt zich aan. *Oktober.* Aan een door ons gericht verzoek aan alle professoren en schrijvers in Nederland om de bekende adhesie-verklaring te ondertekenen werd door 229 professoren (23½ %) en door 180 schrijvers (22 %) voldaan.

November. Uit een onderzoek door het N.I.P.O. naar de luistergewoonten van de Nederlandse bevolking op een zondag is komen vast te staan dat 4 % van de bevolking luistert naar de uitzending Geestelijk leven op zondag van 9.45 tot 10.00 uur.

Dit percentage is een bevestiging van de reeds vroeger gemaakte raming, nl. dat enkele honderdduizenden luisteraars onze uitzendingen volgen. Dit aantal is van dezelfde grootte als het aantal luisteraars naar kerkelijke uitzendingen.

December. De Radioraad ontvangt het bestuur om in haar vergadering een uiteenzetting te geven over zijn wensen met betrekking tot het verkrijgen van eigen zendtijd. Staatssecretaris Mr. Y. Scholten verklaart intussen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal dat er geen plaats is voor humanisten in de radio op een wijze die overeenkomt met de regeling voor de kerken en zegt dat het H.V. maar een eigen omroeporganisatie moet stichten.

Bovengenoemde opsomming van gebeurtenissen behoeft weinig commentaar.

Als vele vooraanstaande personen uit de niet-humanistische wereld en ongeveer een kwart van de professoren en literatoren een adhesie-verklaring ondertekenen,

als tienduizenden volwassen Nederlanders lid worden van de Luisterkring en als enkele honderdduizenden onze uitzendingen via V.A.R.A. en A.V.R.O. beluisteren, hoe lang kan dan nog de overheid haar ogen sluiten voor de enige redelijke oplossing:

EIGEN ZENDTIJD
OOK VOOR DE HUMANISTEN

„de dag ligt nog voor ons”

Bestelt de nieuwe brochure „De dag ligt nog voor ons”, een schets van een humanistisch wereldbeeld door Dr. J. P. van Praag.

Deze brochure, welke 6 lezingen bevat, die gezamenlijk één geheel vormen, werden voor de radio uitgesproken.

U zult uzelf, maar ook uw vrienden er een groot genoegen mee doen.
Uitgave Humanistisch Verbond, Utrecht. Prijs f 0,35, giro 304960.

AGENDA

Als u dit leest is het intussen 1960 geworden. U vergist u eerst nog een paar keer met het jaartal, maar dat went wel weer. Gij noch ik weten wat het nieuwe jaar brengen zal. Aan vooruitziende dames en heren geloven wij niet. Voor het geval, dat u er echter toch wel een beetje aan gelooft, wil ik u wel enkele voorspellingen doen. Daar gaan we dan:

Een bekend staatsman zal van het toneel verdwijnen. (Waarom niet? Bekende staatslieden hebben gewoonlijk reeds een rijpere leeftijd bereikt. Zij leiden een zorgelijk bestaan en gaan gewoonlijk veel te laat naar bed. Allicht dus, dat er één verdwijnt. Misschien wel twee).

De spanningen tussen de grote staten zullen minder worden, maar waakzaamheid blijft geboden. (Natuurlijk, da's altijd zo geweest. Eerst gaan we op de topconferentie aan. En daartussendoor komen dan een paar grenschendingen, die de hele zaak weer op losse schroeven zetten. Maar dat loopt dan ook weer los en wij leven gewoon verder. Maar — zie boven — waakzaamheid blijft geboden).

In twee landen op het zuidelijk halfrond zal revolutie uitbreken en één koloniaal volk krijgt zijn zelfstandigheid. (Dat is altijd raak. Tegen de tijd, dat deze getypte woorden in druk verschijnen is er vermoedelijk al een revolutie aan de gang. Koloniale volken krijgen op den duur allemaal hun zelfstandigheid, hetzij onmiddellijk of op termijn).

Wilt u ook nog iets over Nederland weten? Goed dan. Het kabinet-De Quay blijft nog een jaartje (Wederom: waarom niet? De mammoet, de toto en de commerciële televisie behoeven geen struikelblokken te zijn. Er zullen wat spanningen optreden, maar compromis en ijskast zullen uitkomst brengen).

Het weer. Na een kwakkelwinter volgt een koele lente en de zomer is minder droog dan de vorige. De laatste maanden van het jaar zijn koud. (Voor deze voorspellingen steek ik mijn hand in het vuur).

Goed, wij weten dus niet, wat er gebeuren gaat. Maar gelukkig hebben wij zakagenda's, waarin staat, wat er in het afgelopen jaar gebeurd is. Bij het overnemen van enkele onontbeerlijke gegevens, heb ik mijn oude agenda nog eens doorgekeken.

Ik vond er twee sigarenbandjes. Het ene had om een sigaar gezeten „proveedor de la real casa Henry Clay, Habana”. Het andere was bedrukt met de woorden „Suerdieck Mandarim”. Voor kenners is dit voldoende. En wie geen kenner is, zal nimmer begrijpen, wat deze bandjes betekend hebben.

Zelf begrijp ik trouwens ook niet alles meer wat er in de agenda voorkomt. Zo kan ik

mij met geen mogelijkheid herinneren wat ik op 16 januari aanstaande zal moeten doen. Er staat C.P.R., en dat scheen een paar maanden geleden voldoende. Nu is het waarschijnlijk, dat volgende week de hele C.P.R. zit te wachten en dat ik er niet zal zijn. Geeft het ongelukken?

Op 24 februari van het afgelopen jaar staat 9.12. Wat is er toen om twaalf minuten over negen 's ochtends of 's avonds gebeurd? Iets heel bijzonders blijkbaar, maar ik zal het nooit meer weten. Men moet mij op het woord geloven, als ik zeg, dat ik niet aangesloten ben bij de Christelijk-Historische Unie. Toch vind ik ergens: CHU 75 ct. Heb ik in een verstrooid en oecumenisch ogenblik 75 ct gestort in de krijgskas van de CHU? Of heb ik dit bedragje nog te vorderen van de heer Tilanus?

Op 29 maart 1959 vind ik: Merken Londen. En op 30 Maart: Uuch Holland. Het schijnt toen een tijd vol reisgenot geweest te zijn. Want op 1 april staat: Brussel en op 4 april: Haag, Arnhem. Ook 28 april is een gedenkwaardige dag geweest. Mijn aantekeningen vermelden: Huurcomp. 2½ à 3 %. Onder de indruk van de dreigende huurverhoging ben ik blijkbaar dadelijk aan het bezuinigen geslagen, want daaronder staat: Lunch f 1,15. Nou, daar krijg je tegenwoordig niet veel voor.

Toch kun je uit zulke aantekeningen althans iets opmaken.

Maar volstrekt duister is het volgende, genoteerd op donderdag 28 mei: Houttram munt antiquair. En dat, terwijl ik mij nooit tot de numismatiek aangetrokken heb gevoeld.

Tussen reeksen vergaderingen, besprekingen, afspraken en andere belangrijke gebeurtenissen vind ik op 10 juli ineens: „Welk schemerlampje en waar?” Blijkbaar begon toen de vakantie al te spoken.

„'s avonds Boekje”, staat er op 9 oktober, maar ik kan mij volstrekt niet herinneren, welk boekje ik die avond heb geschreven.

Als ik eens tijd heb, zal ik nagaan hoeveel kopjes koffie ik in het jaar 1959 heb opgedronken. Ze staan, voorzover ze buitenshuis genuttigd zijn, alle gewetensvol genoteerd. Ik schat het aantal op 387.

En nu stop ik dit boekje weer weg bij zijn 27 voorgangers.

Want ik ben reeds van 1932 af bezig die dingen te bewaren.

Als ze later worden teruggevonden kan iemand er wellicht nog op promoveren: „Het dagelijks leven van een burger uit de twintigste eeuw”. Naar authentieke bronnen bewerkt.

Misschien zal de geleerde schrijver ontdekken, wat ik op 16 januari met of bij C.P.R. te maken heb gehad.

H.H.

het kan nog

Vele betalingen voor het abonnement 1960 bereikten ons reeds. Wij zijn hen die aan ons verzoek al hebben voldaan zeer erkentelijk.

Wilt ook u zichzelf de kosten van een postkwitantie en ons het werk hieraan besparen schrijft u dan f 4,— over op postrekening 58 t.n.v. de Hum. Luisterkring. Bij voorbaat hartelijk dank.